

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ**ΠΕΝΤΕ
ΗΜΕΡΕΣ
ΣΤΗΝ
ΠΟΛΗ**

ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΙΑ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΘΕΣΕΩΝ, ΠΟΥ ΣΥΝΔΥΑΖΕΙ ΤΑ ΜΙΝΙ ΜΕ ΤΙΣ ΜΑΝΤΙΛΕΣ, ΤΗΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΜΕ ΤΟ ΤΣΙΜΕΝΤΟ, ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΜΕ ΤΟ ΠΑΝΑΚΡΙΒΟ ΑΛΚΟΟΛ

ΤΟΥ ΜΑΝΩΛΗ ΠΙΜΠΛΗ

Ενας άνθρωπος που ξέρει απέξω και ανακατωτά την Πόλη έλεγε ότι όσοι την επισκέπτονται για πρώτη φορά είτε τη μισούν είτε τη λατρεύουν. Σε όσους, όπως η περίπτωση μου, δεν εμπνέει τόσο ακραία συναισθήματα, μάλλον το πρώτο που προκαλεί είναι ένας αιφνιδιασμός. Αν πηγαίνεις για πρώτη φορά (για μένα ήταν η δεύτερη), δεν ξέρεις ακριβώς τι μπορείς να περιμένεις, το μυθικό στοιχείο που έχει καλλιεργηθεί στην ψυχή κάθε Έλληνα δύσκολα απουσιάζει, ωστόσο ο μύθος δεν δημιουργεί ακριβώς εικόνες, δημιουργεί κυρίως προσδοκίες και προκαταλήψεις.

Γι' αυτό και ο αιφνιδιασμός. Κτίρια όμορφα, οθωμανικού στυλ, κτίρια άσχημα, μιας παγκοσμιοποιημένης τοιμεντοποίησης, και το νερό πανίσχυρο να επιβάλλεται στον χώρο και στη φαντασία. Μαζί ένα νεανικό πλήθος, σαν θάλασσα και αυτό, να επιδεικνύει, πέραν κάθε αμφισβήτησης, ένα σφρίγος χωρίς όρια. Δεν ήταν παράλογη η ρήση ενός συνοδοιπόρου, του Λάκη Παπαστάθη νομίζω, ότι η πεζοδρομημένη Ιστικιάλ, η κεντρική λεωφόρος του Πέραν, έμοιαζε κάποιες στιγμές με έξοδο γηπέδου μετά το τέλος ποδοσφαιρικού αγώνα.

Η αφορμή της παρουσίας μας και φέτος εκεί, το μαθητικό συνέδριο που οργάνωσε για τέταρτη συνεχή χρονιά το Ζωγράφειο Λύκειο της Πόλης σε συνεργασία με τα Εκπαιδευτήρια Μαντουλίδη της Θεσσαλονίκης. Αφορμή που έφερε στο Πέραν, μαζί με τους δεκάδες μαθητές και τους καθηγητές τους, αρκετούς Έλληνες πανεπιστημιακούς, τον ελληνιστή στην Οξφόρδη Πίτερ Μάκριτζ, αλλά και συγγραφείς - τη Μάρω Δούκα, τον Θανάση Βαλτινό, τον Πέτρο Μάρκαρη, τον Γιάννη Πάσκο. Όπως και τον σκηνοθέτη Λάκη Παπαστάθη που έχει κάνει στο παρελθόν ταινία για τον Βιζυηνό, ο οποίος ήταν και το θέμα του συνεδρίου.

Το ελληνικό στοιχείο

Τι βλέπει ένας δημοσιογράφος που γνωρίζει την Πόλη περισσότερο από διαβάσματα στις λίγες μέρες της παρουσίας του εκεί; Οσον αφορά το ελληνικό στοιχείο, βλέπει τρία σχολεία - το Ζωγράφειο, το Ζάππειο, τη Μεγάλη του Γένους Σχολή - που αγωνίζονται κάτω από αφύσικα

δύσκολες συνθήκες να επιτελέσουν τον εκπαιδευτικό τους ρόλο σε έναν κύκλο 250 περίπου μαθητών. Από τους οποίους πολλοί, οι περισσότεροι μάλλον, δεν είναι καν Έλληνες: είναι αραβόφωνοι Κόπτες, παιδιά που - ως ύπεται η παγωμένη στον χρόνο Συνθήκη της Λωζάννης -, αναζητούν κάτω από την ομπρέλα του όρου «Ρωμιοί» (δηλαδή χριστιανοί) τη σκέπη και τη φροντίδα, κυρίως της Μεγάλης του Γένους Σχολής και του Πατριαρχείου, και μαζί στον ήλιο μοίρα.

Τα ελληνικού ενδιαφέροντος μνημεία και κτίρια, θρησκευτικού κυρίως χαρακτήρα, μοιάζουν πια με στίγματα στην απεραντοσύνη μιας άλλης πραγματικότητας. Η Αγία-Σοφιά, οι Βλαχέρνες, κυρίως όμως η Μονή της Χώρας, της οποίας τα ψηφιδωτά είναι παγκοσμίως πρωτότυπα: με απεικονίσεις από απόκρυφες - και γι' αυτό λαϊκότερες - αφηγήσεις, με μια Παναγία εγκυμονούσα λ.χ. και γενικότερα με έργα απίστευτης ζωντανίας που δεν θα συναντήσει κανείς πουθενά αλλού στον κόσμο.

Οι περισσότεροι Έλληνες επισκέπτονται την Πόλη με ένα βάρος στην ψυχή. Πολλοί αρνούνται και να την επισκεφτούν. Ολα αυτά θα είχαν περισσότερο νόημα αν ήμασταν στον 19ο αιώνα που η Πόλη ήταν ακόμη πολυεθνική, με το ελληνικό στοιχείο δεύτερο σε αριθμό - κάποιες στατιστικές μιλούν για 35% του πληθυσμού - σε ένα πολεοδομικό συγκρότημα ενός εκατομμυρίου. Σήμερα πρόκειται για μια πόλη δεκάεξι εκατομμυρίων, αμιγώς τουρκική. Γι' αυτό και αρκετοί Τούρκοι διανοούμενοι, λ.χ. ο Ορχάν Παμούκ, αλλά και άλλοι θλίβονται που έχασε τις μειονότητες της, τον πολυεθνικό χαρακτήρα της που αποτελούσε πάντα το σήμα κατατεθέν της. Η Κωνσταντινούπολη δεν υπήρξε ποτέ αποκλειστικά ρωμαϊκή, ελληνική, οθωμανική ή κάτι άλλο και αυτό ήταν η δύναμή της. Χαρακτηριστική λεπτομέρεια: το ελληνικό προξενείο που κάνει δωρεάν μαθήματα ελληνικών σε ξένους δέχεται κάθε χρόνο χίλιες αιτήσεις Τούρκων - που μόνο κατά το ήμισυ μπορεί να εξυπηρετήσει.

Η πολιτική Ερντογάν

Οι Τούρκοι είναι ιδιαίτερα φιλικόι με τους Έλληνες, η κυβέρνηση Ερντογάν όμως δεν είναι και πολύ ανεκτική γενικώς με τους ξένους. Οι Εβραίοι, που έχουν μάθει

με τρόπο οδυνηρό να οσμίζονται τον κίνδυνο, κάνουν αυτό που ξέρουν καλύτερα από καθετί άλλο: ετοιμάζουν βαλίτσες. Δεν είναι πάνω από 25.000 πια στην Πόλη, αλλά ακούγεται πως φεύγουν. Η Ιστορία παίζει παράξενα παιχνίδια. Το οθωμανικό κράτος τούς άνοιξε κάποτε τις αγκάλες του όταν διώχθηκαν βίαια, στα τέλη του 15ου αιώνα, από την Ιβηρική. Εφτασαν και στη Θεσσαλονίκη που την αναζωογόνησαν. Αρχισαν να την εγκαταλείπουν και αυτή, ανήσυχος, όταν έγινε ελληνική. Για να αφανιστούν όσοι είχαν μείνει από τους Ναζί. Σήμερα, οι κωνσταντινουπολίτες Εβραίοι φοβούνται τους απογόνους εκείνων που κάποτε τους περιέθαψαν. Και πηγαίνουν, οφείδω ειρωνεία, ξανά στην Πορτογαλία που τους δίνει αφειδώς διαβατήρια για να ξεπλύνει την παλιά ντροπή!

Σημάδι πάντως ότι τα προσχήματα της πολυπολιτισμικότητας τηρούνται ακόμα, ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος πήγε το απόγευμα της Παρασκευής 13 Μαρτίου να επισκεφτεί τον αρχιεπίσκοπο που είχε εισαχθεί εκτάκτως στο νοσοκομείο. Προηγουμένως, προσκάλεσε την ελληνική αποστολή στο Πατριαρχείο για μεσημεριανό γεύμα - μία από τις μοναδικότερες στιγμές του ταξιδιού. Η φιλοξενία υποδειγματική και το γεύμα λίαν εύγευστο, παρότι νησιόσιμο - Παρασκευή γαρ της Σαρακοστής. Φάβα, Κουσκούς, σούπες, χαλβάς σερβιρισμένα με ταχύτητα και στυλ ακριβού εστιατορίου από το προσωπικό της κουζίνας του Πατριαρχείου. Ενα μακρύ τραπέζι τριάντα και πλέον ατόμων σε μακρόστενη αίθουσα με αγιογραφίες και ο Πατριάρχης ευγενής, προσηνής, αεικίνητος. Αντρες και γυναίκες σε χωριστές αίθουσες.

Πόλη των αντιθέσεων, η Κωνσταντινούπολη / Ιστανμπούλ έχει πολλούς τουρίστες, αλλά πανάκριβο κρασί και αλκοόλ - φορολογημένο από την κυβέρνηση που θέλει να φτιάξει καλούς μουσουλμάνους. Εχει κοπέλες που κυκλοφορούν με μίνι και γυμνές κοιλιές, αλλά και γειτονιές - όπως στον λόφο της Μεγάλης του Γένους Σχολής - όπου βλέπεις μόνο μαντίλες. Η μαγεία της είναι βέβαια παρούσα. Όπως και η αίσθηση των κατοίκων της ότι είναι μια πόλη που αλλάζει συνεχώς σε έναν κόσμο που επίσης αλλάζει. Και που, επιδεικτικά πια, αρνείται να δεχτεί ότι το κέντρο του είναι κάπου στη Βόρεια Ευρώπη.